

ARBETA FÖREBYGGANDE MOT:

Butiksstölder

Butiksstölder är ett stort problem för handeln, både som arbetsmiljöproblem för de anställda och för att de ekonomiska förlusterna är stora. Totalt uppgår stölder inom detaljhandeln till flera miljarder kronor varje år, och runt 50 000 butiksstölder polisanmäls årligen. Mörkertalet är dock stort, vilket gör det svårt att bedöma den exakta omfattningen och analysera utvecklingen.

Butiksstölder delas upp i *stöld* respektive *ringa stöld*¹. Gränsvärdet för ringa stöld är 1 000 kronor, så om värdet på det stulna överstiger detta betraktas brottet vanligen som stöld. I bägge fallen gäller att det ska ha funnits ett uppsåt att stjäla, och att stölden ska ha fullbordats, det vill säga att varan tagits förbi butikens utgång eller kassa. De flesta polisanmälda stölderna i butik rubriceras som ringa stöld.

Runt 22 000 butiksstölder om året personuppkärlas, vilket innebär att en misstänkt person kan bindas till brottet och att åtal väcks. Ungefär 35 procent av dem som misstänks är kvinnor och 65 procent är män. De vanligaste påföljderna är böter och strafföreläggande, men även fängelse finns i straffskalan.

Hur många butiksstölder som polisanmäls påverkas till stor del av butikernas kontrollinsatser och interna riktlinjer för att anmäla. Det faktiska antalet butiksstölder uppskattas vara stort, eftersom många stölder aldrig uppträcks och benägenheten att anmäla varierar.

Förebyggande åtgärder på lokal nivå

De brottsförebyggande åtgärder som ska genomföras bör utgå från brottstriangeln och situationell brottsprevention. Det handlar om att minska antalet brottstillfällen, öka upptäcktsrisken och minska motivationen att stjäla.

Ett första steg i att arbeta förebyggande är att göra en lägesbild av problemet. Vilka varor blir oftast stulna? Var i butiken och vid vilken tidpunkt sker stölderna? Går det att urskilja vilka metoder som gärningspersonerna använder?

Utifrån problembeskrivningen går det att utforma lämpliga förebyggande åtgärder, såsom förändringar i butiken eller ökad övervakning. Förutsättningarna för åtgärderna kan se olika ut, bland annat beroende på butikens storlek, ekonomiska förutsättningar och geografiska placering.

Förebyggande exempel

Södermalmspolisen i Stockholm startade *Trygg i butik* med målet att butikspersonal och väktare ska tänka och arbeta brottsförebyggande, minska svinnet och öka tryggheten på arbetsplatsen. Det innebär att polisen har en dialog med butikschefer, personal och väktarbolag om hur de kan arbeta och utforma butiker för att minska incitamenten att begå brott. Sedan är det upp till näringsidkaren att aktivt arbeta för att förebygga stölder, till exempel genom att förvara stöldbegärliga varor bakom disk.

¹ Benämningen *ringa stöld* ersatte den tidigare benämningen snatteri (8 kap. § 2) den 1 juli 2017.

Här följer några tips på hur risken för butiksstölder kan minskas:

- Utbilda personalen i service, kundbemötande och säkerhet i butik.
- Tänka på hur stöldbegärliga varor hanteras och placeras – gärna väl synliga och nära kassan.
- Använda kameraövervakning med monitorer vid entrén.
- Installera varularm.
- Sätta upp skyltar om att alla stölder polisanmäls – och gör som skylten säger om en stöld skulle inträffa.
- Sätta in speglar för att öka möjligheterna till övervakning.
- Undvika ensamarbete i butiken.
- Utbilda väktare i att fokusera mer på brottsförebyggande.

Kameraövervakning

För att få ha kameraövervakning krävs i allmänhet ett utfärdat tillstånd från länsstyrelsen. En butiksinnehavare kan dock få sätta upp övervakningskameror i sin butik utan att ansöka om tillstånd om tre särskilda förutsättningar är uppfyllda, och detta anmäls till länsstyrelsen.

1. Övervakningen används enbart till att förebygga, avslöja eller utreda brott.
2. Övervakningskameran är fast monterad och utrustad med fast optik.
3. En skriftlig överenskommelse finns, mellan den som sköter övervakningen och skyddsombud eller fackföreningsorganisation på arbetsplatsen.

Att använda kameraövervakning kan i vissa fall vara effektivt, främst på planlagda brott och i kombination med andra brottsförebyggande åtgärder.

Aktör	Ansvarsområde	Vilken information de besitter	Vad de kan göra	Kontakt
Polisen	Utreda och förebygga brott. Ansvara för att ta fram lokal problembild och medborgarlöften.	Information om lokala brottsproblem och hur utvecklingen av butiksstölder ser ut vad gäller tider, platser och riskfaktorer.	Utreda och förebygga butiksstölder, informera om lämpliga skyddsåtgärder och informera om risken för upprepad utsatthet och om särskilt drabbade områden.	Kommunpolis
Kommunen	Ta fram lokal lägesbild och arbeta brottsförebyggande.	Kunskap om vilka aktörer som kan engageras lokalt.	Stödja lokala aktörer med kunskap om förebyggande arbete mot butiksstölder.	Brottsförebyggare
Brottsförebyggande rådet (Brå)	Ta fram fakta och sprida kunskap om brottsförebyggande arbete och brottslighet.	Den officiella kriminalstatistiken samt både praktisk och teoretisk kunskap om butiksstölder.	Informera om den kunskap som finns för att minska butiksstölder.	www.bra.se
Svensk handel	Ta fram fakta och sprida kunskap om brott i handeln. Ge råd och stöd.	Både praktisk och teoretisk kunskap om butiksstölder.	Informera om den kunskap som finns för att minska butiksstölder.	www.svenskhandel.se
Försäkringsbolag	Informera om butiksstölder, vilka som drabbas och vad som är stöldbegärligt.	Kunskap om hur man skyddar sig mot butiksstölder.	Ge tips om hur man kan skydda sig mot butiksstölder.	Försäkringshandläggare
Butiks-innehavare	Arbeta med systematiskt säkerhetsarbete. Förhindra stölder genom fysiskt skydd och placering av varor.	Information från sin dagliga närvaro i butiken.	Hålla ögonen öppna, ha ordning på varorna och dela information med andra butiker, centrumbolag och bevakningsbolag.	Butikschef eller motsvarande
Centrumbolag	Arbeta med att förebygga butiksstölder och öka säkerheten.	Information från butiker och köpcentrum.	Samla in och dela information med butiker och bevakningsbolag.	Olika, utifrån lokala förutsättningar.
Bevakningsbolag	Arbeta med att förebygga butiksstölder och öka säkerheten.	Information från deras dagliga närvaro i butiker och köpcentrum.	Hålla ögonen öppna, upprätthålla ordning i butikerna och dela information med butiker och centrumbolag.	Olika, utifrån lokala förutsättningar.

© Brottsförebyggande rådet, januari 2018